

Sygn. akt III AUa 597/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 lutego 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	sędzia Małgorzata Pasek (spr.)
Sędziowie	sędzia Elżbieta Gawda sędzia Elżbieta Czaja
Protokolant: st. prot. sądowy Kinga Panasiuk-Garbacz	

po rozpoznaniu w dniu 13 lutego 2020 r. w Lublinie

sprawy A. N.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w L.

o rekompensatę z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach

od wcześniejszej daty i wypłatę wyrównania

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.

od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 25 czerwca 2019 r. sygn. akt VIII U 1028/19

I. zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie;

II. zasądza od A. N. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Elżbieta Gawda Małgorzata Pasek Elżbieta Czaja

Sygn. akt III AUa 597/19

UZASADNIENIE

Decyzją z 15 marca 2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. odmówił A. N. prawa do przeliczenia emerytury i wyrównania od dnia 1 maja 2015 r. W uzasadnieniu decyzji wskazał, że świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach wnioskodawczyni złożyła w dniu 28 listopada 2018 r., zaś Zakład decyzją z 6 grudnia 2018

roku przeliczył świadczenie z uwzględnieniem rekompensaty od dnia 1 listopada 2018 roku, tj. od miesiąca, w którym zgłosiła wniosek.

Sąd Okręgowy w Lublinie wyrokiem z 25 czerwca 2019 r. zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił wysokość emerytury A. N. w okresie od(...) do (...) z uwzględnieniem rekompensaty z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach.

Swoje rozstrzygnięcie Sąd pierwszej instancji oparł na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych.

A. N. urodzona (...) w dniu 28 kwietnia 2015 r. złożyła wniosek o emeryturę. Decyzją z 7 maja 2015 roku organ rentowy ustalił wnioskodawczyni prawo do emerytury od 1 kwietnia 2015 roku, której wysokość określił na kwotę 2.105,42 złotych. Wpłata świadczenia podlegała zawieszeniu z uwagi na kontynuowanie przez skarżącą zatrudnienia.

W dniu 28 maja 2015 roku A. N. wniosła o „odwieszenie” i wypłatę pełnej wysokości emerytury. Dołączyła świadectwo pracy z 27 maja 2015 r. wystawione przez (...) Zakład (...) w C., z adnotacją w punkcie 8, iż w okresie od 16 lipca 1975 r. do 31 grudnia 2008 r. wykonywała pracę w szczególnych warunkach na stanowisku pielęgniarki, a od 1 stycznia 2009 r. do 27 maja 2015 r. wykonywała pracę w szczególnym charakterze na stanowisku pielęgniarki.

Decyzją z 8 czerwca 2015 r. Zakład ustalił wysokość emerytury i podjął wypłatę świadczenia od(...).

W dniu 10 października 2018 r. ubezpieczona wnosząc o ponowne ustalenie wysokości świadczenia dołączyła świadectwo pracy wystawione przez (...) Zakład (...) w C. w dniu 30 września 2016 roku, w którym wskazano, że była zatrudniona od 18 czerwca 2015 r. do 30 września 2016 r. na stanowisku pielęgniarki, a w pkt 8 podano, że w tym czasie wykonywała pracę w szczególnym charakterze.

We wniosku z 28 listopada 2018 r. skarżąca domagała się ponownego obliczenia emerytury, dołączając świadectwo wykonywania prac w szczególnych warunkach wystawione 26 listopada 2018 r. przez (...) Zakład (...) w C. z którego wynikało, że była zatrudniona w tym zakładzie w okresie od 16 lipca 1975 r. do 27 maja 2015 r. i od 18 czerwca 2015 r. do 30 września 2016 r., przy czym :

- od 16 lipca 1975 r. do 13 lutego 1991 r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywała prace wyszczególnione w wykazie A, dziale XII poz. 5, tj. prace w domach pomocy społecznej dla nieuleczalnie i przewlekle chorych, rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. (Dz. U nr 8, poz. 43) na stanowisku pielęgniarki wymienionym w wykazie A, dziale XII poz. 5 pkt 3, stanowiącym załącznik do zarządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z 12 lipca 1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy resortu zdrowia i opieki społecznej (Dz. Urz. MZ 1983, Nr 8, poz. 40 ze zm.),

- od 14 lutego 1991 r. do 31 grudnia 2008 r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywała prace wyszczególnione w wykazie A, dział XII poz. 1 prace na oddziałach psychiatrycznych na stanowisku pielęgniarki, wymienionym w wykazie A, dział XII poz. 1b pkt 5 stanowiącym załącznik do ww. zarządzenia z 12 lipca 1983 r.,

- od 1 stycznia 2009 r. do 27 maja 2015 r., a następnie od 18 czerwca 2015 r. do 30 września 2016 r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywała prace o szczególnym charakterze wymienione w załączniku nr 2 pkt 23 ustawy z 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych na stanowisku pielęgniarki.

W decyzji z 6 grudnia 2019 r. organ rentowy ustalił odwołującej wysokość emerytury z uwzględnieniem rekompensaty od 1 listopada 2018 r.

We wniosku z 5 marca 2019 r. A. N. domagała się wypłaty rekompensaty od(...).

Stan faktyczny w sprawie Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dołączonych dokumentów oraz zeznań skarżącej, które uznał za wiarygodne.

W ocenie Sądu odwołanie wnioskodawczynie zasługiwało na uwzględnienie.

Z treści przepisów art. 116 ust. 1, art. 129 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach wynika, iż ogólną zasadą prawa ubezpieczeń społecznych jest wypłata świadczenia na wniosek zainteresowanego, poczynając od dnia powstania prawa do świadczenia, lecz nie wcześniej niż od miesiąca, w którym zgłoszono o nie wniosek. Przy czym odróżnia się moment powstania prawa (art. 100 cyt. ustawy) od momentu wypłaty świadczenia (art. 129 ust. 1 ustawy).

Warunki ustalenia prawa do rekompensaty zostały określone w art. 21 ust. 1 ustawy z 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. 2015, poz. 965 ze zm.). Na podstawie art. 23 ust. 1 tej ustawy, ustalenie rekompensaty następuje na wniosek ubezpieczonego.

Odwołująca występując w dniu 28 kwietnia 2015 r. z wnioskiem o emeryturę nie zaznaczyła na formularzu, że domaga się świadczenia wraz z rekompensatą. Jednak już w dniu 28 maja 2015 r. złożyła wniosek o „wypłatę pełnej wysokości emerytury” i przedłożyła świadectwo pracy z adnotacją o wykonywaniu pracy w szczególnych warunkach. W takiej sytuacji w ocenie Sądu

istniały podstawy do wypłaty emerytury wraz z rekompensatą od wcześniejszej daty niż wskazanej w decyzji z 6 grudnia 2018 r., bowiem ZUS dysponował dokumentacją pozwalającą na ustalenie rekompensaty. Ze złożonego świadectwem pracy wynikało, że wnioskodawczynie pracowała w warunkach szczególnych nie mniej niż 15 lat, zatem rozpoznając wniosek z 28 maja 2015 r. powinien ustalić prawidłową wysokość emerytury z rekompensatą. W przypadku wątpliwości, co do treści żądania, organ rentowy winien podjąć działania w celu wyjaśnienia rzeczywistych intencji ubezpieczonej i uzupełnienia wniosku poprzez zobowiązanie jej do złożenia prawidłowych dokumentów, co wynika z art. 9 k.p.a. i § 3, § 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 11 października 2011 roku w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz. U. Nr 237, poz. 1412).

Sąd Okręgowy przyjął, że w dacie ustalenia prawa do emerytury A. N. spełniała przesłanki do ustalenia jej rekompensaty określone w art. 21 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych, dlatego też na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję.

Apelację od powyższego wyroku złożył Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L., który zaskarżając wyrok w całości zarzucił naruszenie prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie przepisów ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz.U. z 2017 r., poz. 1383), a w szczególności niezastosowanie art. 129 ust. 1 tej ustawy w związku z art. 21 ust. 2 ustawy z 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz.U. z 2015 r., poz. 965) poprzez ustalenie prawa do przeliczenia emerytury z uwzględnieniem rekompensaty z tytułu wykonywania pracy w szczególnym charakterze od dnia 1 maja 2015 r., podczas gdy wnioskodawczynie wniosek w tej sprawie złożyła w dniu 28 listopada 2018 r., a ponadto nie była uprawniona do otrzymania rekompensaty.

Powołując powyższe zarzuty organ rentowy wniósł o zmianę wyroku i oddalenie odwołania.

W uzasadnieniu apelacji Zakład powołał orzeczenia Sądu Najwyższego oraz sądów powszechnych, w których wskazano, że rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła ex lege prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym na podstawie przepisów ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ale nie zrealizowała tego prawa wskutek niezłożenia wniosku o świadczenie. Zdaniem skarżącego wnioskodawczynie nie utraciła prawa do przejścia na emeryturę wcześniejszą z tytułu pracy w szczególnym charakterze, zatem rekompensata jej nie przysługuje. Przyznał, że decyzja przyznająca jej rekompensatę od 1 listopada 2018 r. była błędna. Sąd Okręgowy z naruszeniem powołanych przepisów ustalił ubezpieczonej prawo do przeliczenia świadczenia z uwzględnieniem rekompensaty od wcześniejszej daty w sytuacji, gdy prawo do rekompensaty w ogóle jej nie przysługiwało.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja jest zasadna, a jej uwzględnienie skutkuje zmianą zaskarżonego wyroku.

W niniejszej sprawie wnioskodawczyni domagała się wypłaty emerytury z uwzględnieniem rekompensaty określonej w art. 21 ustawy z 19 grudnia 2008 r. emeryturach pomostowych (tekst jedn.: Dz.U. z 2018 r., poz. 1924) za okres od(...), tj. od podjęcia wypłaty emerytury. Zgodnie z powyższym przepisem osoby, które nie spełniają warunków do nabycia prawa do emerytury pomostowej, a chciałyby uzyskać prawo do rekompensaty, muszą legitymować się co najmniej 15-letnim stażem pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wykonywanej przed 1 stycznia 2009 r.

Zgodzić należy się ze skarżącym, że wyrok Sądu Okręgowego wydany został z naruszeniem prawa materialnego, z tym, że naruszenie to polega na pominięciu w ocenie prawnej sprawy art. 2 pkt 5 ustawy z 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 1924), który zawiera legalną definicję pojęcia rekompensaty. Gramatyczna wykładnia ustawowej definicji rekompensaty jednoznacznie wskazuje, że świadczenie to dotyczy takich ubezpieczonych, którzy nie mogą nabyć prawa do emerytury pomostowej i którzy równocześnie utracili możliwość nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, to znaczy takich ubezpieczonych, którzy nie spełnili łącznie warunków przewidzianych w art. 32, art. 46 lub art. 184 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270). Z powyższej definicji rekompensaty wynika jednoznacznie, że ratio legis wprowadzenia tego rozwiązania było dążenie do wyrównania szkody poniesionej przez osoby legitymujące się 15 - letnim stażem pracy w warunkach szczególnych, a nie spełniające innych warunków do przyznania im emerytury z tytułu takiego zatrudnienia. Przy czym potencjalna szkoda jaką ma wyrównać rekompensata musi powstać z powodu takich, a nie innych działań prawodawcy, a nie z powodu zaniechania przez ubezpieczonych realizacji uprawnień do świadczeń.

Uszło uwadze Sądu Okręgowego, że A. N. spełniła wszystkie warunki do ustalenia jej prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, ponieważ w dniu (...) ukończyła 55 lat, do dnia 31 grudnia 1998 r. legitymowała się 20 - letnim okresem składkowym i nieskładkowym (decyzja o ustaleniu kapitału początkowego z 5 grudnia 2018 r. - k. 22 akt ZUS) oraz 15 - letnim okresem pracy w szczególnych warunkach. Wprawdzie wnioskodawczyni nie wystąpiła wcześniej o ustalenie jej prawa do takiego świadczenia, jednakże nie można uznać, że utraciła prawo do wcześniejszej emerytury.

Zgodnie z utrwalonym już orzecznictwem Sądu Najwyższego i sądów powszechnych, rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła ex lege prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym na podstawie przepisów ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, ale nie zrealizowała tego prawa wskutek niezłożenia wniosku o świadczenie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 4 lipca 2019 r. III UK 341/18, Legalis numer 1969031). Skoro rekompensata jest odszkodowaniem za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu szczególnego zatrudnienia uprawnionych, które nie jest już takim zatrudnieniem według przepisów ustawy o emeryturach pomostowych i nie nabadą oni emerytury pomostowej, to „odszkodowawcza” rekompensata nie przysługuje za nieskorzystanie z prawa do wcześniejszej emerytury po spełnieniu wszystkich warunków jej przysługiwania pod rządą korzystniejszych poprzednio obowiązujących albo intertemporalnych regulacji prawnych (por. wyrok Sądu Najwyższego z 9 maja 2019 r. III UK 119/18, Legalis numer 1935455).

W tych warunkach nie było podstaw do ustalenia wysokości emerytury wnioskodawczyni z uwzględnieniem rekompensaty za okres od (...) do (...). Fakt, iż organ rentowy wadliwie ustalił wysokość świadczenia z uwzględnieniem rekompensaty od 1 listopada 2018 r. w żadnym wypadku nie uzasadnia przyznania jej podwyższonego świadczenia za wcześniejszy okres. Wypłata taka mogłaby mieć miejsce jedynie w przypadku uznania błędu organu rentowego (art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej). W sytuacji, gdy ubezpieczona nie spełniła warunków do ustalenia rekompensaty nie można mówić o błędzie ZUS.

Z tych względów Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., jak w sentencji.

Orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego uzasadniają przepisy art. 98 k.p.c., art. 99 k.p.c. w związku z § 10 ust. 1 pkt 2, § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jedn.: Dz.U. z 2018 r., poz. 265).